

14
ANNEXOS

1877

PRESIDENTS DELS CONGRESSOS: NOTA BIOGRÀFICA

MIQUEL ÀNGEL FARGAS I ROCA

El dia 4 de desembre de 1858 nasqué a Castellterçol el segon fill de Francesc Fargas i Gallès i Rosa Roca. Segons els costums ancestrals en les famílies amb recursos, el primer fill havia de continuar el negoci o cuidar del patrimoni familiar, mentre que el segon havia d'estudiar. Aquest era el destí a què estava compromès en Miquel A. Fargas i Roca, però per a ell l'estudi fou una veritable vocació.

Féu els seus primers estudis a les Escoles Pies de Moià, i cursà medicina a Barcelona, on es llicencià l'any 1882, i obtingué el doctorat el mateix any amb la tesi «Anatomía de los centros nerviosos». Fou un estudiant brillant; en la majoria de les notes d'examen hi consta la qualificació d'«excel·lent», i a més durant aquest període d'estudiant publicà diversos treballs mèdico-sanitaris en diferents revistes de medicina. A la fi de la carrera li fou concedit el premi extraordinari de llicenciatura.

Restava present, encara entre l'ambient mèdic, la figura de Claude Bernard (moria l'any 1878), així com els avenços bacteriològics de Louis Pasteur i els conceptes d'antisèpsia de Lister. Tot plegat influí de manera ben clara en el seu esperit inquiet, i és lògic que es sentís atret i il·lusionat per a portar a la pràctica els nous conceptes i les noves idees, en un món mèdic on la tònica era la rutina i la desconfiança envers les noves aportacions científiques i tècniques.

Malgrat la seva visió global de la medicina, es sentí molt atret per l'anatomia; per la seva bona preparació i destresa manual, va obtenir la plaça de director de Museus Anatòmics de la Facultat de Medicina de Barcelona. Molt aviat inicià la seva activitat quirúrgica, principalment la ginecològica, sense descartar que practicava igualment altres tipus de cirurgia abdominal, com ho demostra que fou un dels primers a practicar gastro-enterostomies a la península. Als pocs anys d'exercici era prou conegut i respectat, per la qual cosa, a fi de poder atendre l'excés de feina i intervencions, muntà la primera clínica ginecològica privada del país en un pis del carrer Consell de Cent de Barcelona. El 1883 practicà la primera histerectomia, a la qual seguiren altres intervencions, ja cada vegada més orientat en el camp de la gran cirurgia ginecològica. Fruit del seu treball, l'any 1886 publicà la primera de les seves monografies ginecològiques, amb el títol de *Primera serie de 10 ovariectomías*, que aniria seguida de nombrosos treballs de diferents camps de l'especialitat.

L'any 1893 obtingué, per oposició, la càtedra d'*Obstetrícia i ginecologia*, de la Facultat de Medicina de Barcelona. En ella inicià un ensenyament pràc-

tic, exigint als alumnes que abans d'ésser examinats haguessin assistit —almenys— a dos parts. La seva iniciativa trencava amb els costums de l'època, però després d'un intens debat en el claustre, fou finalment autoritzat a introduir aquest mínim ensenyament pràctic.

L'any 1894 ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, de la qual fou president entre els anys 1910 i 1914. Presidí l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya els anys 1897 i 1898 i novament entre els anys 1902 i 1904.

En crear-se l'any 1911 la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, fou el seu president.

Quan, a suggeriment de Manuel Salvat i Espasa i Enric Ribas i Ribas, l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya organitzà el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, se li va oferir la presidència, que acceptà il·lusionadament i gustosa. L'elecció no era casual, ja que havia arribat a un alt cim de consideració social i professional per la seva ponderació, per la seva intensa i rigorosa activitat professional, com també per la imbricació en la vida cultural, social i política de Catalunya, en una alineació clara entre les forces nacionalistes d'aleshores. Ell fou qui en el transcurs d'aquest primer Congrés suggerí la possibilitat de crear l'*Associació de Metges de Llengua Catalana*, que fins a l'any 1936 s'encarregà d'organitzar els restants Congressos.

El nombre de publicacions seves és molt nombrós, i algunes d'elles són pioneres en alguns dels aspectes que posteriorment han tingut rellevància, com per exemple *La lucha contra el càncer* publicada l'any 1906, on es formula per primer cop un plantejament seriós de lluita contra el càncer. Publicà nombrosos treballs en la majoria de revistes mèdiques, culturals o en periòdics, temes d'interès mèdic i sanitari; traduï un tractat de Patologia i Clínica Mèdica —amb col·laboració de L. Formiguera i A. Esquerdo—; escriví un *Tratado de Ginecología* del qual es feren tres edicions (1903, 1910 i 1917), que fou llibre de consulta i de text durant molts anys.

Al marge de la seva vessant científica, Miquel Àngel (o Arcàngel) Fargas fou un home intensament marcat per la circumstància del seu temps, i igualment que el seu compatrici i amic, Enric Prat de la Riba, actuà en política en una línia netament nacionalista. Fou cofundador de la *Unió Regionalista* (1900) i posteriorment de la *Lliga Regionalista*, de la qual va ésser vicepresident i president a la mort del Dr. Robert. Senador per la Universitat de Barcelona, defensà la seva autonomia en els tres camps, científic, administratiu i econòmic, en una famosa intervenció a la Cambra Alta, que fou publicada sota el títol de *Per l'autonomia universitària*.

L'any 1910 patí un accident vascular cerebral que li ocasionà una hemiplegia, de la qual es recuperà i pogué reprendre la vida normal als pocs mesos. Malauradament set anys més tard es repetí el vessament cerebral, que li causà la mort, gairebé fulminant, el dia 22 de febrer de 1916.

JOAN FREIXAS I FREIXAS

És difícil destriar les diferents facetes humanes d'una personalitat tan acusada com la de Joan Freixas i Freixas. Home abrandat, entusiasta, rigorós i fidel a allò que considerà fonamental en la seva vida: els homes i les dones del seu entorn, els malalts, la medicina, l'hospital i sobretot la terra, la nació que el veié néixer i en la qual treballà intensament tota la seva vida. Apassionat, actiu, àgil, d'un dinamisme exultant; tenia un matís d'home de geni, però era bona persona a carta cabal, «un veritable corder que es disfressa de lleó». El seu lema fou la rectitud, no tenia allò que se'n diu mà esquerra: increpava sense eufemismes, si convenia, però posseïa un accentuat humanisme.

Havia nascut el 15 de març de 1860 al barri marítim de Barcelona. Ja abans d'acabar la carrera de medicina entrà a l'Hospital de la Santa Creu —el 5 de novembre de 1879— en guanyar unes oposicions com a practlicant meritori de Medicina, i el 14 de desembre del mateix any les d'alumne intern de la Facultat. El 10 d'octubre de 1881 guanyà les de preparador anatòmic, i es llicencià amb la qualificació d'excel·lent el 28 de juny de 1882. Es doctorà a Madrid el juny de 1883 amb una tesi sobre «Métodos antisépticos en Cirugía para la curación de las heridas: su valor comparativo», ja que els primers anys d'exercir treballava amb Àlvar Esquerdo, cirurgià del mateix hospital.

El 22 de gener de 1886 fou nomenat metge auxiliar, deixà la cirurgia i passà a la Secció de Medicina; el 30 d'abril del mateix any obtingué el primer número en les oposicions a metge ajudant. Ascendí a metge numerari el juny de 1906 i finí la seva vida hospitalària essent el director del Primer Servei de Tisiologia que hi hagué al nou Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, càrrec que exercí fins a la seva mort, el 17 de juliol de 1933.

Des que fou metge adjunt inicià les lliçons de clínica mèdica, que foren l'exponent de la millor medicina clínica de Barcelona: «un veritable oasi dintre la grisor que era aleshores la medicina oficial», —com diu el seu biògraf Josep Cornudella—, que en traslladar-se al nou Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, el 20 de juliol de 1920, es transformaren en cursos per a postgraduats.

El prestigi de Joan Freixas i Freixas, tot i ésser metge extrauniversitari, es veié recompensat amb el títol de Mestre per nombrosos deixebles i pel nomenament de catedràtic honorari de la Facultat de Medicina.

El seu nombre de publicacions mèdiques és força quantiós, algunes de gran importància en el seu moment, com la ponència al Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana sobre «Les bases del diagnòstic clínic de la tuberculosi pulmonar de l'adult».

I al marge de la seva activitat fonamental clínic-assistencial i docent, fou un home que destacà també en altres entitats mèdiques i culturals del país.

A l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, hi ingressà el 26 d'octubre de 1886, en fou secretari d'actes els anys 1888-1890, secretari general el 1891-1892, durant els quals tingué lloc la constitució de l'Agupament Escolar i el trasllat de l'antiga seu del carrer Paradís al carrer Porta Ferrissa, i president des de 1930 a 1932; dos anys, també, de treball molt transcendent, amb el trasllat des del carrer de Llúria a la nova seu del Casal del Metge de la Via Laietana de Barcelona, amb la instal·lació de la Biblioteca. Fou un president «exemplar i model», com el qualificà Herme-negild Puig i Sais, ja que no faltà a cap sessió ni a cap Junta de Govern.

La seva presència en els Congressos de Metges de Llengua Catalana, fou constant: adjunt de la Junta Organitzadora del primer Congrès, president del segon, en què impulsà l'Exposició del Llibre Català, que motivà la *Bibliografia Medical de Catalunya*, i present en tots els altres fins a la seva mort.

La presidència de l'Associació de Metges de Llengua Catalana fou una de les seves activitats preferents.

En la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, on no faltava a cap reunió i on prengué part destacada en la Sessió del setè centenari de Ramon Llull, no ingressà fins que li fou permès de fer el discurs d'entrada en català.

Patriota nacionalista-conservador, fou un dels fundadors de la Lliga Regionalista, com a col·laborador del seu amic Enric Prat de la Riba; prengué part molt activa en la catalanització de diferents entitats culturals catalanes.

Tingué, també, una vessant literària: escriví poesies; fundà, en col·laboració, les revistes *La Barretina* i *Revista literària*; redactor de *La Veu de Catalunya* i altres revistes i periòdics; dissertant en múltiples sessions solemnes d'entitats mèdiques i culturals; autor d'obres de teatre i de biografies de metges de l'Hospital de la Santa Creu, de narracions com *Impressions de metges* i *Les hores lliures*, on ens diu en el pròleg: «En les curtes estones d'esplai, visc enamorat de dues deesses, la música i la literatura.»

JOSEP M. ROCA I HERAS

«Home sincer, d'un prestigi indiscutible, vessant afecte i cordialitat sempre i arreu, imponent-se pels seus mereixements, disposat tothora a col·laborar amb tots els que treballen per l'avançament de la nostra cultura...», són paraules de Joan Freixas i Freixas, extretes del discurs que pronuncià en el Sisè Congrès de Metges de Llengua Catalana, poc temps després de la mort del seu amic.

I no creiem que foren dites per l'amistat que els unia des de ben joves. Freixas i Freixas era un home rigorós i d'una sinceritat aclaparadora.

Josep M. Roca i Heras havia nascut a Barcelona l'any 1863, on cursà la llicenciatura de Medicina; fou alumne intern de l'Hospital del Sagrat Cor, on

treballà posteriorment durant força anys i metge auxiliar al dispensari de l'Hospital de la Santa Creu de 1890 a 1896. «Trià la branca de la medicina en la qual es coneixia, de més a prop les misèries i les malalties sexuals, en moltes ocasions producte de degradadors contagis o d'herències inconfessables...», segons comentà el citat biògraf.

Així, cultivà la dermatologia i la sifiliografia amb una gran dedicació, com es constata per les seves nombroses comunicacions en revistes, conferències i aportacions als congressos de Moscou (1897), Berlín (1904) i Roma (1912), en les quals tracta sobre temes dermatològics —principalment sobre la lepra— o l'estat i el tractament de la sífilis a Catalunya.

Es sentí molt lligat a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, en la qual llegí, l'any 1898, un tema històric: «La lues a l'edat mitjana», primera comunicació feta en català que permeté emprar aquesta llengua en posteriors sessions acadèmiques. En fou tresorer els anys 1892-1894 i vicepresident els anys 1905-1907. Féu el discurs inaugural l'any 1911 i treballà intensament en la promoció dels *Annals de Medicina*. Era membre de l'Acadèmia Mèdico-Farmacèutica, on féu el discurs d'ingrés el març de 1893. Formà part del Tribunal Censor per a les oposicions de l'Hospital de la Santa Creu.

Estimà amb veritable adoració l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, que presidí uns anys. Participà en la majoria de Congressos de Metges de Llengua Catalana: en el segon exposà un treball històric sobre el règim dels malalts sifilítics, i en col.laboració amb Hermenegild Puig i Sais, Lluís Llagostera i Jaume Peyrí organitzaren l'exposició bibliogràfica que fou origen de la futura *Bibliografia Medical de Catalunya*. Presidí el Tercer Congrés, l'any 1919, on sorgí la idea de la constitució del Sindicat de Metges de Catalunya i posteriorment de la seva Mutual Mèdica; va repartir als assistents del Congrés el llibre sobre *La Medicina Catalana en temps del Rei Martí*, amb la dedicatòria: «En agraïment d'una presidència immerescuda.» El seu abrandament per la llengua li féu dir en el discurs inaugural: «...per parlar i escatir de medicina, nosaltres metges catalans, entenem que el millor vehicle es lo verb català... ja que el llenguatge és inseparable del pensament.» En el quart (1921, Girona) llegí el discurs inaugural en nom del president i homenatjà el gironí Guillem Colteller, metge dels reis Pere III i Joan I, amb un estudi molt acurat i amb la col·locació d'una làpida a la sala de sessions del consistori; i en el cinquè (1923, Lleida) llegí el treball sobre «Els Estudis Generals de Lleida».

Aviat, però, la gran vocació per la història de la medicina l'inclinà a dedicar-se de manera preferent als estudis històrics. I així minvà l'exercici professional quan «gaudia d'un nom eminent i d'exemplar honorabilitat entre el públic que el sol·licitava, i havia assolit el respecte i la consideració dels companys».

«L'amor patri constituí el substractum de la seva vida», segons comentà el seu biògraf. Era un admirador de la seva terra: Catalunya; per aquest

motiu fou un dels primers socis del Centre Excursionista de Catalunya i prengué part en diferents excursions; en algunes d'elles en féu una excel·lent redacció, com l'any 1895 amb motiu d'una visita als estanys de Carançà. Participà en els Jocs Florals de Barcelona, on era mantenidor el 1902 i president el 1923. Membre fundador de l'Acadèmia de Llengua Catalana, enfrontada amb l'Institut d'Estudis Catalans, i amb les normes gramaticals que aquest propugnà. President de la Unió Catalanista i de l'Ateneu Barcelonès des de 1908 a 1915. Acadèmic numerari de l'Acadèmia de Belles Arts. Fou requerit per fer parlaments i discursos com el que féu a Perpinyà davant del bisbe Carsalade, i el de la inauguració de curs del Col·legi de Metges de Barcelona l'any 1921, que fou, també, el primer treball que s'hi llegí en català.

Les seves publicacions —no solament científiques— foren innumbrables, però sempre les investigacions històriques eren fetes recordant-se preferentment de la seva condició de metge, «portant a la consideració del món, figures emblemàtiques d'èpoques pretèrites que s'havien oblidat».

Ja en vida rebé homenatges i reconeixements de la seva tasca científica, literària, historiadora, no solament del país, sinó que també fou reconegut pel govern francès, que li concedí la Legió d'Honor per la defensa del Dret i la Justícia, després de la guerra 1914–1918. Morí a Barcelona, l'11 de maig del 1930. A petició de l'alcalde de Barcelona, comte de Güell, el Consistori barceloní acordà en la primera sessió plenària després de la seva mort que constés en Acta el sentiment pel seu òbit.

JOSEP PASCUAL I PRATS

L'any 1854 nasqué a Girona el segon fill de Joan Pascual i Ferré i Paula Prats i Font, a qui posaren per nom Josep. Els primers estudis i els de batxillerat, els féu a la seva ciutat, i inicià els estudis de medicina a Barcelona, on conegué Giné i Partagàs i en fou deixeble. L'any 1874, en plena guerra carlista, es traslladà a Madrid —on s'hi llicencià el 1875— per formar part com a sanitari d'un batalló liberal, i posteriorment com a metge militar. Acabada la guerra, marxà a París —1877— per ampliar estudis, on adquirí coneixements sobre la defensa corporativa de l'estament mèdic francès i diferents aspectes de deontologia que l'ajudaren a madurar el seu projecte sobre el futur col·legi professional.

Reincorporat a Girona, inicià l'exercici professional que perdurà fins a la seva mort. Va ésser nomenat administrador de la Beneficència provincial i posteriorment degà del cos facultatiu. L'any 1885 guanyà per oposició la plaça de metge de l'Hospital de Santa Caterina de Girona i tres anys més tard fou ascendit a metge de primera classe. El tema que desenvolupà, «El Hospital: sus inconvenientes y sus ventajas», a més d'una denúncia de l'estat en què es trobaven els hospitals d'aleshores, suggereix un nou concep-

te d'hospital per a poder tractar i aïllar les malalties infeccioses, tema novell en aquells anys.

Estudià la demografia gironina durant els anys 1881-1883, en què hi hagué una forta mortalitat per febre tifoide i disenteria, ocasionada per l'abocament del clavegueram al riu Onyar i la posterior infestació de l'aigua; la denúncia d'un urbanisme mal concebut, la mortalitat elevada dels infants i llur alimentació amb llets adequades, etc; i demostrà el seu interès per temes històrico-mèdics amb notes sobre Arnau de Vilanova, Ramon Llull, etc.

Interessat —com a persona inquieta— per diferents temes sòcio-culturals, escriu articles a la *Revista de Gerona*, i més tard a *El demócrata*, sobre la fauna de les comarques gironines, els peixos d'aigua dolça, etc, i dóna a conèixer als viticultors el perill sobre els efectes nocius que la fil·loxera podria tenir en les vinyes frontereres amb França i que posteriorment s'estendria sobre la resta de les vinyes del país.

Aquesta activitat començà a canviar a partir del 1894, ja que inicià la seva tasca de defensa contra les dificultats que s'havien anat presentant en la pràctica de la professió mèdica. Així, fundà el que en digué el Sindicato Médico —amb uns estatuts, reglaments i organització propis d'una Societat de Socors o *Montepío*— del qual fou vicepresident i als pocs anys president, i que es transformà en el Col·legi de Metges de la província de Girona l'any 1898. Publicà un butlletí, en què, bo i ajudant a enaltir el nivell científic dels col·legiats, hi havia notes i escrits sobre la pròpia corporació; a partir de 1902 hi foren admesos escrits en català i integralment a partir de 1921. Fins a l'any 1923, el Col·legi fou la segona llar de Pascual i Prats: s'hi dedicà amb tota la seva energia, amb un sentit ben patriarcal, fins que els nous aires dels sindicalisme mèdic —els quals ell no compartia— el n'apartaren en unes eleccions que donaren entrada a noves idees i noves maneres d'enfocar la vida col·legial.

Una de les inquietuds que tingué des de molt jove fou la classificació de les publicacions mèdiques. Així, presentà en el «Congreso Internacional de la Prensa Médica», celebrat a Madrid l'any 1903, un treball titulat «Creación de un índice metódico de los trabajos que publica la prensa médica», que es continuà amb l'*Index medicus hispanicus*, publicat l'any 1904, predecessor d'una activitat que tardaria molts anys a portar-se a la pràctica.

Fou vocal del Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana i president del quart, celebrat a Girona l'any 1921. Creié que l'aparició del Sindicat de Metges de Catalunya no era beneficiós per a la tasca que ell desenvolupava, per la qual cosa demanà al seu amic Roca i Heras —«... en espera que s'esvaeixi el mal aire del sindicalisme mèdic...»— ajornar el Congrés. S'anava consolidant un canvi sòcio-polític generacional amb una aportació d'idees que ell no compartia. El Congrés es celebrà amb èxit: fou col·locada una làpida en memòria de Guillem Coltellera a la sala de sessions de l'Ajuntament de Girona; pronuncià el discurs inaugural sobre la necessitat de

reduir la mortalitat i morbiditat amb consells higiènics i adequada prevenció, tot dient: «... em falta autoritat per donar-vos consells, però em sobra experiència per advertir que si no féu seriosament i de pressa, obra sanitària... ens trobarem amb una Catalunya sense catalans.»

Fou vicepresident de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, acadèmic de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, vocal de la Junta Provincial de Sanitat, soci de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya. Publicà treballs sobre hidrologia, que fou una de les seves predileccions, com també sobre l'aplicació medicinal de la botànica. Era, en canvi, un escèptic davant els avenços de la química farmacèutica. Amic de Rodolf H. Matas i Gregorio Marañón, amb els quals mantingué una quantiosa relació epistolar.

Fou comissionat de monuments i conservador del Museu de Girona, i havia assistit a nombrosos congressos mèdics (Moscou, Madrid, París, Lisboa), la majoria en representació del Col·legi de Metges.

Pompeu Pascual i Carbó, amb qui malgrat el cognom no tenien relació familiar, ens el descriu físicament: «... home escardalenc, d'estatura tirant a baixa, vestia sense afectació. Celles disperses i espesses com les d'un musol; un bigoti las, i una cara magra i arrugada que comunicava a la seva fesomia un semblant turmentat com el tronc d'una olivera.» En resten escassos records gràfics, no es deixava fotografiar, ja que, segons ell deia, no es mereixia la cara que tenia...

Morí a la seva estimada Girona, l'any 1931.

JOSEP TARRUELLA I ALBAREDA

El 10 de novembre de 1870 nasqué a Pallejà (Baix Llobregat), fill de Josep Tarruella i Francesca Albareda. Ben aviat es traslladaren a Barcelona, i allà hi féu els estudis de batxillerat i la llicenciatura de medicina. S'hi llicencià el 1892 i dos anys més tard, el 1894, es doctorà a Madrid amb una tesi sobre «Química orgànica».

Va ésser metge internista. Amplià estudis a França, Suïssa, Alemanya i Rússia. Assistí a innumerable congressos, entre els quals l'Internacional de Moscou, l'any 1897, on va presentar un estudi sobre «Pseudosclerosi de plaques» i el de París, l'any 1910, on va presentar «Opoteràpia renal». Fou deixeble i amic de Bartomeu Robert. S'especialitzà en gastroenterologia, per la qual cosa l'any 1904, juntament amb Antoni Raventós i Aviñó, fundà la primera clínica de malalties de l'aparell digestiu. Fou professor ajudant de clínica mèdica i professor del curs de patologia digestiva de l'Hospital de la Santa Creu, dirigit per Francesc Gallart i Monés.

Ingressà com a acadèmic corresponsal de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona l'any 1896. Membre de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, en fou secretari general; el 29 de

novembre de 1901 hi llegí la primera acta redactada en català, i es va aprovar per unanimitat que tant els discursos inaugurals com les sessions es fessin en l'idioma propi del país, com també les publicacions. Redactor en cap dels *Annals de Medicina* i articulista assidu des de 1907 a 1909, per una polèmica amb August Pi i Sunyer, dimití; l'any següent fou elegit president de l'Acadèmia i Laboratori per al bienni 1910–1912. Presidí, també, el Col·legi Oficial de Metges de la província de Barcelona.

Molt lligat a la renaixença cultural de la llengua catalana, a més de la seva actuació en pro de la llengua en el si de l'Acadèmia, és un dels primers metges que posa a l'abast del poble coneixements sanitaris i publica l'any 1917 *Higiene de l'alimentació*.

Participà en gairebé tots els Congressos de Metges de Llengua Catalana; en el quart (1921, Girona) fou autor d'una ponència, i d'una altra en el cinquè, el qual presidí (1923, Lleida). En tenim comptabilitzades més de 100 publicacions entre llibres, comunicacions, i treballs, alguns d'ells fruits de les seves investigacions. Entre 1901 i 1913, juntament amb Ramon Turró i Àlvar Presta, publicà els seus estudis i investigacions farmacològiques i microbiològiques sobre l'acció experimental de certs llevats sobre les infeccions estafilocòcciques i estreptocòcciques. L'any 1928 fundà i dirigí la revista *Monitor mèdic*, com a revista mèdica lliure i independent de qualsevol associació professional o científica, que tingué una curta durada.

Però les millors qualitats de Josep Tarruella foren les seves actuacions com a clínic pràctic: la bona observació i exploració minuciosa dels malalts, juntament amb la seva gran estimació per la semiologia, donà lloc al descobriment d'alguns signes que descriví en els seus articles (el de l'opacitat semilunar en la gastroptosi, de l'opacitat de l'espai de Traube, etc).

Destacà per la seva oratòria sòbria i elegant. Fou metge de tots els estaments socials, però l'alta societat barcelonina, amb la qual mantingué una molt bona relació tant professional com de relacions socials, essent-ne —en moltes ocasions— el conseller familiar, el tingué com metge de capçalera. Va ésser soci de cercles culturals i socials lligats a la burgesia barcelonina. Pel seu amor a l'esport presidí la Federació Catalana de Futbol. Era un entusiasta de les arts, principalment de la pintura i la música. Bon coneixedor dels pintors, posseïa obres dels pintors catalans contemporanis.

Durant la guerra civil s'exilià a Sant Sebastià, on continuà la seva tasca assistencial entre la nombrosa colònia catalana que s'hi havia refugiat. Retornat a Barcelona, l'any 1939, reprenqué la seva visita mèdica, fins que hi morí el mes de desembre de 1957.

AUGUST PI I SUNYER

El matrimoni de Jaume Pi i Sunyer, catedràtic de Patologia General de la Facultat de Medicina de Barcelona, i Carolina Sunyer tingué sis fills. El gran,

August, nasqué el 12 d'agost de 1879; estudià a Barcelona, cursà la carrera de medicina a la seva facultat i s'hi llicencià l'any 1899. Ja en els últims anys d'estudiant treballà amb Ramon Turró, i havia manifestat el seu interès en tres camps: el de l'ensenyament, la pràctica mèdica i la investigació científica, com ho expressà el 1901 en el seu treball «La investigació científica a Catalunya». L'any 1904 guanyà la càtedra de Fisiologia de Sevilla, i amb col·laboració amb Rodrigo Lavín, redactà una monumental «Fisiología General». Però el seu interès era treballar a Catalunya, així que demanà l'excedència i novament s'instal·là a Barcelona i repregué la col·laboració, en el Laboratori Municipal, amb Ramon Turró, on a petició d'una Associació d'Estudiants de Catalunya, organitzà cursos permanents de Fisiologia General.

L'any 1906 es celebrà el Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, primera reunió científica que emprava el català com a idioma oficial, essent-ne August Pi i Sunyer el president de la comissió executiva.

Ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, l'any 1910, amb un discurs titulat «El problema Clínic»; en fou president des de 1927 a 1935. El 1912, en el si de l'Institut d'Estudis Catalans, es creà la Societat Catalana de Biologia i en fou nomenat president; el 1914 ocupà interinament la càtedra de Fisiologia de la facultat de Medicina de Barcelona, i als dos anys guanyà el concurs per a catedràtic. Malgrat que mantingué una activitat assistencial privada —cada vegada més enfocada a problemes de nutrició i a consultor de casos problemàtics—, fou un dels primers professors que es dedicaren intensament als treballs, investigacions i ensenyament de la seva càtedra.

Preocupat pels avenços científics, assistia habitualment als congressos de la seva especialitat, que es celebraven cada tres anys: així, viatjà a Heidelberg, Viena, Gröningen, París, Edimburg, Estocolm, Boston, Roma, Moscou, etc. Intervingué activament en el Segon Congrés Universitari Català de l'any 1918, en què es debateren les possibilitats futures de la universitat, i que fou la base de la futura Universitat Autònoma de 1933. La seva presència era requerida en diferents universitats i països; el 1919 embarcà cap a Buenos Aires i Montevideo per fer-hi cursos de fisiologia durant els mesos d'estiu. I l'any 1920 fou creat l'Institut de Fisiologia, que ha estat el producte més brillant de la Medicina Catalana. «Pi i Sunyer va ésser l'animador i propulsor d'activitats i treballs que varen enlairar com mai la medicina catalana», com ha escrit Agustí Pedro i Pons. S'hi feren més de 250 treballs d'investigació i hi col·laboraren els millors científics catalans d'aleshores: Jesús Bellido, Josep Puche, Leandre Cervera, Rossend Carrasco, i molts d'altres. Mantingué un freqüent i nombrós contacte amb personalitats i professors espanyols: Rodrigo Lavín, Gregorio Marañón, Juan Negrín, i a la seva pròpia càtedra, hi vingueren molts professors estrangers: Meyerhoff, Hill (aleshores ja premis Nobel), Cannon, Houssay, etc. En un temps que no era freqüent fer estades llargues a l'estranger, la majoria dels seus col·labora-

dors ho feren: Carrasco a Harvard, Cervera a Buenos Aires, Reventós a Anglaterra, Puche a Lovaina, el seu fill Jaume als Estats Units, etc. Per l'estímul i la il·lusió que encomanava per l'estudi, la investigació i la docència, sortí una bona fornada de catedràtics que ocuparen càtedres a Saragossa, València i Santiago.

Col·laborà en els Congressos de Metges de Llengua Catalana i fou president del sisè, l'any 1930 a Barcelona, en el qual féu un discurs memorable.

Amb l'adveniment de la República, Pi i Sunyer —el professor més prestigiós i conegut de la nostra Facultat de Medicina— formà part de la comissió que preparà l'Estatut d'Autonomia Universitària, basat en els estudis del Congrés Universitari de 1918, i el 5 de juliol de 1933 fou nomenat patró de la Universitat Autònoma.

La guerra civil l'allunyà freqüentment del país, però mantingué l'activitat docent, investigadora i la celebració d'actes acadèmics, com per exemple l'any 1937, amb la commemoració del vint-i-cinquè aniversari de la fundació de la Societat Catalana de Biologia, fins que s'hagué d'exiliar el 1939. Podia no haver fet res més i la seva obra hauria quedat com un treball de gran qualitat. Però a l'exili en féu moltes més: a Caracas fundà l'«Instituto de Medicina Experimental», féu una escola de força transcendència i publicà *La sensibilidad trófica*. Fou nomenat *Doctor Honoris Causa* de la Universitat de Veneçuela, premi Kalinga 1955 de la UNESCO.

417

S'enyorava de Catalunya i escriví llibres de records. Fou membre fundador i president del Centre Català de Caracas. El 1956 viatjà amb vaixell a Barcelona, però no li fou autoritzat trepitjar terra catalana; alguns amics pogueren saludar-lo en el mateix vaixell. Ja malalt —el 1959— pogué fer una estada a Roses, i el 12 de gener de 1965 morí, mentre dormia, a Mèxic.

Fou un home íntimament lligat a Catalunya i la seva circumstància. Així, a més de l'obra científica, s'interessà per la política, per l'esport i per la música. Fou elegit senador, en tres legislatures consecutives, per la demarcació de l'Empordà (Figueres); tenia molta afició al rugby i fou president del Comitè Olímpic Espanyol; tenia una bona veu i assistia regularment a vetllades musicals.

«Cosmopolita per amplitud de cultura i per opció, tanmateix, un fervorós de la seva terra, un empordanès recalitrant, tot i nascut a Barcelona, un home de la terra i de la seva nissaga, un científic que no menyspreava la passió multitudinària, perquè ell, home de seny, sabia prou bé que el conflicte és tal vegada essencial, sovint necessari, històricament imprescindible. Oferia amb modèstia el seu arbitratge i no sabia delimitar, ni ho volia, la seva funció de metge i la de patriota actiu al servei dels grans problemes de la seva època. La seva veritat, sempre difícil i sovint incompresa, era la de Pascal: Sempre ens comportem com si haguéssim d'assegurar el triomf de la veritat quan allò que hem de fer és lluitar per ella», segons que consta en el pròleg de la *Novel·la del Besavi*.

ENRIC RIBAS I RIBAS

Si Salvador Cardenal i Fernàndez inicià l'escola quirúrgica de més transcendència de la cirurgia catalana, els seus continuadors, Àlvar Esquerdo i posteriorment Enric Ribas i Ribas, mantingueren —i possiblement augmentaren— el prestigi dels cirurgians catalans.

Enric Ribas i Ribas brillà amb llum pròpia i, tot i aprofitant l'experiència que obtingué dels seus mestres, va saber compaginar-la amb les noves tècniques i innovacions científiques que anaren apareixent. Fill de pares catalans, nasqué el 6 de juliol de 1870 a Vigo (Galícia); als seus sis anys la família es traslladà a Barcelona, on va fer els estudis primaris, estudià Medicina i es llicencià amb un expedient acadèmic molt brillant, havent-se distingit especialment en l'anatomia, de la qual va ésser professor auxiliar. Es doctorà —com era normatiu aleshores— a Madrid. Amplià estudis a París amb els professors Pean, Tillaux, Richelot, Tarnier i Pozzi, on aprengué les bases del que després s'havia de convertir en mestratge profund.

L'any 1897 ja havia estat nomenat —per oposició— cirurgià de l'Hospital de la Santa Creu, al costat d'Àlvar Esquerdo; el 1906 fou nomenat metge numerari i cap del Servei de Cirurgia. A partir de 1919 donà cursos de cirurgia abdominal i d'exploració i diagnòstic quirúrgics.

418

Era conegut d'un gran nombre de cirurgians europeus, tant per la seva vàlua, com per les visites que féu regularment a centres hospitalaris de Berlín, Viena, Brusel·les, París, Berna, Ginebra i Zuric. Fou invitat en diferents ocasions a universitats estrangeres, com per exemple a Tolosa de Llenguadoc, on presidí el tribunal de tesis doctorals, o a París, per practicar diferents intervencions quirúrgiques.

El seu concepte de la cirurgia fou innovador, ja que —en aquells anys— era habitual donar més importància a la tècnica operatòria i a la rapidesa de la intervenció que al veritable coneixement de la malaltia. Ribas i Ribas insistí que el cirurgià, a més de tenir una bona tècnica operatòria, havia de fonamentar la seva actuació en el coneixement previ de la malaltia, en la constitució del malalt, i completar-la amb un acurat postoperatori. Fou un dels cirurgians més prestigiosos de les primeres dècades del segle, per la qual cosa en temps de la Universitat Autònoma, fou nomenat professor lliure de Patologia Quirúrgica de la Facultat de Medicina.

A més d'ésser preferentment cirurgià abdominal, exercí, també, de cirurgià ginecològic, amb gran autoritat. Escriví sobre tècniques quirúrgiques, tractament general dels càncers, sobre radioteràpia i radiumteràpia. Preocupat per l'estat sanitari i hospitalari, exposà (1913) la «necessitat urgent de la creació de sanatoris marítims a Catalunya».

La seva activitat científica fou intensa: comunicacions freqüents a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, a l'Institut Mèdico-Farmacèutic, a més de múltiples conferències, dels cursos de cirurgia

digestiva a l'Hospital de Sant Pau i la Santa Creu, de lliçons quirúrgiques en els cursos que organitzaren altres serveis mèdics (Freixas i Freixas, Gallart i Monés, etc) o d'altres serveis quirúrgics (Manuel Corachan, Julià i Soler, etc), a més de repetides conferències inaugurals en les societats científiques del país.

Conjuntament amb Manuel Salvat i Espasa i Domènec Martí i Julià, suggeriren l'organització dels Congressos de Metges de Llengua Catalana, en els quals hi col·laborà fins a la seva mort: fou vocal adjunt del Primer (Barcelona, 1913), vicepresident del Sisè (Barcelona, 1930) i president del Setè (Ciutat de Mallorca, 1932), però no pogué exercir perquè estava convalescent d'una malaltia i el substituï el vicepresident, Joaquim Trias i Pujol. Participà en ponències o comunicacions a tots els Congressos.

Primer president de l'Institut Mèdico-Farmacèutic (1898), membre de l'Associació de Metges de Llengua Catalana, de la Lliga Catalana contra el Càncer, membre de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, que presidí des de 1922 a 1924, i de la Societat Catalana de Cirurgia, de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, a la qual ingressà el desembre de 1932 amb un discurs sobre «Cirurgia de les vies biliars». Publicà onze monografies mèdiques, sis de les quals tractaven de les vies biliars. Fou un dels primers metges que filmaren intervencions quirúrgiques per a ensenyament dels alumnes. Fou cofundador amb Antoni Trias i Pujol, Joaquim Trias i Pujol i Manuel Corachan i Garcia de *Revista de cirugía de Barcelona* i del *Boletín de la Sociedad Catalana de Cirugía*, en la qual col·laborà assíduament.

En els últims anys de la seva vida es traslladà el seu domicili a El Masnou (Maresme), on morí inesperadament el dia 17 d'octubre de 1935.

JOAQUIM TRIAS I PUJOL

Poques personalitats hi ha que gaudeixin de tan bon record i consideració per la tasca realitzada com els germans Joaquim i Antoni Trias i Pujol.

Joaquim, el gran dels dos germans, havia nascut el dia 4 de desembre del 1887 a Badalona (Maresme). Cursà simultàniament els estudis de farmàcia i de medicina a la Universitat de Barcelona, on es llicencià l'any 1910. L'any següent, 1911, es doctorà de les dues ciències a Madrid, i féu la tesi de medicina sobre la importància dels lipoides en biologia. Ingressà a la Sanitat Militar i des de 1911 a 1913 féu la campanya d'Àfrica. Amplià estudis a Berna, amb Kocher, a París, amb Delbet, i a Viena, on treballà amb Böhrer.

L'any 1915 obtingué, per oposició, la càtedra de Tècnica Anatòmica de Granada, el 1918 es traslladà a la d'Anatomia Topogràfica de Saragossa i el 1919 passà finalment a Barcelona, i hi ocupà la mateixa càtedra; l'any 1926 canvià de nom pel de Terapèutica Quirúrgica, fins que el 1931 el Patronat de la Universitat Autònoma li encarregà la càtedra de Patologia i Clínica

Quirúrgica, que ocupà fins a la fi de la guerra civil espanyola (1939). Fou secretari de la Junta Administrativa de l'Hospital Clínic i degà de la Facultat des de 1931 a 1939.

Però, a Joaquim Trias, aquesta intensa activitat docent, administrativa i assistencial no li enterbolí la inquietud per la millora de les institucions del país, i visqué amb il·lusió la possibilitat de transformar la vella Universitat. Així, l'any 1918, formà part dels professors que intervingueren en el projecte d'Estatuts per a l'Autonomia Universitària estudiats en el Segon Congrés Universitari Català, que no pogueren portar-se a la pràctica fins a la constitució de la Universitat Autònoma del 1933. Tant ell, com el seu germà Antoni, foren defensors enardits de la reforma universitària i hi contribuïren de forma generosa i decidida. Ell, com a degà i catedràtic de la Facultat i el seu germà Antoni, com a membre del Patronat de la nova Universitat, repartiren la tasca docent entre altres institucions i serveis hospitalaris. Alsina i Bofill escriví: «...aquest gest d'altruisme, d'entusiasme per donar a la naixent Universitat l'eficiència desitjable... contrastà violentament amb l'habitual i trist espectacle de la lluita per l'exclusivitat...»

I al marge de la seva valuosa aportació a la Universitat, tingué altres responsabilitats que exercí amb dedicació i de manera brillant: membre de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, membre actiu i president des de 1928 a 1930 de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, presidí, també, la Societat Catalana de Cirurgia, la Sociedad Española de Cirugía Ortopédica y Traumatológica, i fou membre de diverses societats mèdiques espanyoles i estrangeres.

Presentà comunicacions en la majoria dels Congressos de Metges de Llengua Catalana. Fou vicepresident del Quart Congrés (Girona, 1921) i del Setè (Ciutat de Mallorca, 1932), del qual exercí també la presidència, substituint Enric Ribas i Ribas, que estava convalescent d'una malaltia. Presentà comunicacions i treballs tant d'anatomia, de cirurgia i traumatologia, en les diferents societats a les quals pertanyé. Juntament amb Manuel Corachan i Garcia, Enric Ribas i Ribas i el seu germà Antoni fundaren la *Revista de Cirugía de Barcelona* i el *Butlletí de la Societat Catalana de Cirurgia*.

Barcelona i Catalunya perden el mestre l'any 1939. S'hagué d'exiliar per la seva catalanitat i per les idees progressistes que desenvolupà en la societat mèdica els anys anteriors a la guerra civil. Carcassona, Argentina i Andorra foren tres graons en el seu exili. Acceptà l'oferiment de treballar a la Universitat de Cuyo (Mendoza, Argentina) on exercí novament el seu mestratge i fou estimat i reconegut per deixebles i professors per les seves qualitats docents i personals; exercí a Andorra i hi obrí la primera clínica. L'any 1947 retornà a Barcelona, però no li fou permès reintegrar-se a la Universitat, malgrat que continuà treballant privadament. Morí el 9 de gener de 1964.

En una de les sessions necrològiques, Moisès Broggi digué: «La vida no el tractà amb benevolència. El vendaval de la tragèdia espanyola l'agafà

de ple en la seva maduresa i l'apartà amb violència del camí de la seva vocació: les tasques docents i professionals», i Lluís Sayé hi afegí: «...El més gran ensenyament que ens ha deixat Joaquim Trias ha estat el de la seva serenitat, el domini d'ell mateix en tot instant, i el de la seva intel·ligència, que li permetia veure tot seguit el que havia de fer i, especialment, no perdre mai el seny per adversa que fos la contingència que vivia.»

Podríem afegir-hi que ens ha deixat un sentit de fidelitat a les pròpies conviccions, un sentit del deure, un treball intens i exemplar, una demostració de respecte envers el proïsme i sobre tot el que significa l'amor al país i als seus homes.

HERMENEGILD PUIG I SAIS

L'any 1860 nasqué a Albons (Baix Empordà). Els primers estudis els féu a Girona, i estudià medicina a Barcelona; s'hi llicencià l'any 1886. Inicià la pràctica de la medicina al Prat de Llobregat i posteriorment es traslladà a Barcelona, on treballà la resta de la seva vida.

Durant el curs 1885-1886 treballà en qualitat de practicant, quan encara estava estudiant medicina, a l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona. Fou metge auxiliar de l'Hospital de la Santa Creu els anys 1886 a 1891, però ben aviat retornà a l'Hospital del Sagrat Cor, on reingressà —ara com a metge— l'any 1891, i no deixà d'assistir-hi durant tota la seva vida professional. Treballà en el servei de Medicina Interna, i en fou encarregat de la direcció l'any 1900, en què prengué el nom de Policlínica. El 1904 s'ocupà, també, de la medicina de la infància, i a partir de 1907 ocupà la Prefectura del Servei de Medicina fins a l'any 1927. Presidí la Junta de Govern del Cos Facultatiu.

Era un home que es féu estimà per la seva bonhomia i la seva rectitud. Josep Tarruella ens el descriu en aquests termes: «...d'una ètica immaculada, d'una gran seriositat, una decència àmplia, sense límit, en tots els moments i circumstàncies, una psicologia recta, lliure, augusta, dirigida als fins d'honradesa que inspiren normes de conducta irreprotxable; un respecte als altres homes, siguin com siguin i pensin com pensin, una tolerància perfecta d'exemple per a tots, una modèstia neta, sense afectació, sense falsa humilitat, encobridora d'orgull; una incorruptibilitat i equilibri moral sense fissura...» Aquest era l'home: fidel, honrat, discret, i sobretot treballador, sense ànim de distincions i amb l'esperit de servei ben afilat. Tothom el respectà.

A l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, fou nomenat tresorer l'any 1900, i fins al 1914 hi exercí aquest càrrec. En fou president els anys 1915 i 1916. Fou un dels més actius organitzadors del Primer Congrés Universitari Català de l'any 1903, en la crida del qual escrigué: «...quan un poble vol renéixer, deu atendre a la vida del seu esperit asso-

lint una veritable cultura intel·lectual, i això cal aconseguir-ho per mitjà de la Universitat.» Al cap de 15 anys, el 1918, en el Segon Congrés Universitari Català, es planificaren els estudis d'una futura Universitat Autònoma; Puig i Sais tornà a prendre-hi part activa, responsabilitzant-se de la planificació dels estudis de medicina, que no pogueren portar-se a la pràctica fins al 1933.

Fou vicepresident del Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana (Barcelona, 1917), en què formà part de la Secció de llibres i periòdics que donà lloc a la posterior *Bibliografia Medical de Catalunya*; en presidí el vuitè (Barcelona, 1934).

Quan el 27 de març de 1920 es constituí el Sindicat de Metges de Catalunya, es buscava un home madur, temperat, comprensiu, auster i actiu, de prestigi científic i social reconegut; Puig i Sais fou l'home elegit unànimament. Com diu Alfons Gregorich en la seva història del Sindicat, «Fou capaç d'aglutinar les voluntats i vèncer la repugnància inicial que alçava el mot sindicat i la mateixa idea de la sindicació entre uns professionals d'un estament fortament classista i personalista». Durant el seu mandat, que s'allargà fins al 1927, estigué en la majoria dels actes rellevants d'altres Societats, com en la constitució de la Societat Catalana de Pediatria, o en l'Acta Fundacional de la Mutual Mèdica del Sindicat, posteriorment Mutual Mèdica de Catalunya i Balears.

422

Fou membre de la Societat Mèdico-Farmacèutica dels Sants Cosme i Damià; vicepresident de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana; diputat provincial; col·laborà en la redacció del *Diccionari de Medicina* de Manuel Corachan; i publicà un bon nombre d'articles mèdics i socials a diferents revistes de l'època. Morí el 31 de maig de 1941, víctima d'accident.

JOAN PUIG-SUREDA I SAIS

El dia 23 d'agost de 1881 nasqué a l'Escala (Alt Empordà) un dels millors cirurgians que ha tingut Catalunya. La seva llarga vida comprèn gairebé la història de la cirurgia moderna: des que es difongueren els principis d'antisèpsia de Lister fins ben entrats els anys 1960. Un dels seus deixebles, Ferran Martorell, diu d'ell que «sentia curiositat per tot, estimava la independència, no tenia horari i li atreïa la música», i com diu Oriol Casassas, «fou un home inserit en tot allò que d'honest, d'abrandat i d'illusionat hi hagué en les empreses de la seva època».

Es considerà sempre un empordanès de soca-rel. Els primers estudis els féu a la Bisbal de l'Empordà, i acabà el batxillerat a Girona l'any 1897. Estudià medicina a Barcelona, on es llicencià l'any 1903 amb premi extraordinari. L'any 1907 es doctorà a Madrid amb una tesi sobre «Els illots de Langerhans i la diabetis pancreàtica». Ja l'any 1906, metge intern a l'Hospital de la Santa Creu, s'inicià en la cirurgia al costat d'Àlvar Esquerdo,

Enric Ribas i Ribas i Antoni Raventós i Aviñó. Cinc anys més tard, 1911, guanyà per oposició la plaça de professor auxiliar de Cirurgia de la Facultat de Medicina de Barcelona, primer d'Antoni Morales i posteriorment de Joaquim Trias i Pujol, que li assignà un servei independent on desenvolupà una tasca quirúrgica extraordinària.

La seva obra esdevingué brillant per les grans qualitats humanes de què era posseïdor: de caràcter jovial i decidit; d'una gran vitalitat que sabé adaptar-se als canvis que el temps anà imprimint a les normes de la cirurgia; s'inclinava cap a les empreses difícils i s'hi entregava sense vacil·lació, i practicava tècniques quirúrgiques d'inspiració pròpia, abans que fossin publicades o conegudes. Moltes d'aquestes tècniques posteriorment han estat publicades i consten amb nom d'altres cirurgians. Moisès Broggi explica que «així com sempre feia demostracions pràctiques i era gran amic de realitats, no sentia cap inclinació a les explicacions verbals ni per les especulacions amb idees i doctrines». Aquest és el motiu per què en els seus records biogràfics s'aprecia una gran desproporció entre el valor i les magnituds de la seva obra i del que queda escrit en les publicacions mèdiques.

L'any 1928 ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona amb un discurs sobre «Perforació aguda del duodè», que fou contestat per August Pi i Sunyer, i llegí el discurs inaugural l'any 1955. En implantar-se la Universitat Autònoma hi fou nomenat professor de Terapèutica Quirúrgica, càrrec que havia deixat vacant Joaquim Trias i Pujol. L'any 1929 fundà l'Institut Policlínic Plató de Barcelona. Durant la guerra civil espanyola es traslladà a França, i des d'allí passà a Espanya i treballà a la Sanitat Militar a Salamanca, Àvila, Castelló i Pamplona, fins al final de la guerra. Retornat a Barcelona, substituï Joaquim Trias i Pujol en la càtedra de Patologia Quirúrgica, i quan va morir Manuel Corachan, l'any 1942, s'encarregà del servei de Patologia Quirúrgica de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, on organitzà cinc cursos de Tècnica Quirúrgica en col·laboració amb l'Escola de Patologia Digestiva del mateix hospital, fins a la seva jubilació.

Va ésser ponent en diversos congressos: a Varsòvia, l'any 1929, coincidint amb Rodolf H. Matas; València, 1931; Nova Orleans, 1948, etc. Presidí el Congreso Español de Cirugía l'any 1949; l'any 1961, a Dublín, fou vicepresident del Congrès Internacional de Cirurgia; premi Virgili 1963; membre d'honor de la Sociedad Española de Patología Digestiva, i altres nomenaments de societats espanyoles i estrangeres.

Fou un membre actiu de la Societat Catalana de Cirurgia i de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Tingué una dedicació especial als Congressos de Metges de Llengua Catalana, hi participà pràcticament en la majoria. Presidí el novè (Perpinyà, 1936) i fou membre d'honor del desè (Perpinyà, 1976).

Publicà diferents treballs, no solament fruit de la seva experiència, sinó també com a investigador. El preocupava tot el que podia augmentar l'e-

ficàcia quirúrgica i reduir els perills en l'acte quirúrgic. I amb aquest objectiu treballà en cirurgia experimental en l'«Institut de Fisiologia», i en donà comptes en els *Treballs de la Societat de Biologia* dels anys 1917, 1918, 1922 i 1924. Dirigí la «Colección Española de Monografías Médicas», que publicà 222 títols entre els anys 1940–1959.

Després d'una llarga malaltia que l'invalidà uns anys, morí a Barcelona el 19 de desembre de 1978.

JOSEP ALSINA I BOFILL

Presidí el Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, el Congrés de la represa, el primer dels celebrats després dels quaranta anys de dictadura, el negre període d'obligat silenci. El Congrés (23–26 de setembre de 1976) tingué lloc a Perpinyà —la mateixa ciutat que l'any 36 havia hostatjat l'anterior, el novè— amb la clara intenció de palesar l'esperit de continuïtat que inspirava la seva celebració.

Alsina i Bofill nasqué a Palafrugell l'any 1904 (el 21 de juny), en una família dedicada a la indústria tapera. Vents econòmics poc favorables la dugueren a Barcelona quan el petit Josep només tenia quatre anys. Féu els estudis primaris i el batxillerat al Col·legi Balmes de l'Escola Pia. Cursà la carrera de medicina a la Facultat de Barcelona i, a partir del quart curs i en qualitat d'alumne intern, seguí el mestratge de Ferrer i Solervicens i de Codina i Altés. Acabà la llicenciatura l'any 1927 i, al costat d'aquells mestres, completà la seva formació, primer com a metge assistent de la Clínica Universitària i, amb la Universitat Autònoma del 1933, com a professor adjunt (1934–1939).

El mes de juny de 1930 es casà amb Montserrat Dachs i Dachs; el matrimoni tingué sis fills.

La guerra truncà la carrera de docent universitari d'Alsina i Bofill, per la qual sentia una gran vocació: l'any 1938 fou mobilitzat, i l'any 1939, amb la victòria franquista, fou foragitat de la Facultat i de l'Hospital Clínic.

L'Institut Policlínic el designà cap de Servei (1945), i aquest fou el seu lloc de treball tota la vida. S'interessà per la medicina interna en tota la seva amplitud, per bé que dedicà una atenció preferent a la nefrologia i a la hipertensió arterial.

L'any 1962 fou creada l'Associació Catalana de Nefrologia —dintre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques—, i Alsina i Bofill, a més d'ésser-ne un dels fundadors, en fou el primer president.

Fou —amb Pere Babot— l'impulsor de la represa d'activitats de la Societat Catalana de Biologia i el primer president d'aquesta renascuda filial de l'Institut d'Estudis Catalans (1963–1967). L'any 1965 fou nomenat membre de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, càrrec del qual no prengué possessió fins a 1975, quan el discurs d'ingrés («El procés d'envelliment») era

possible —per primera vegada des de la guerra— de pronunciar-lo en català.

L'any 1969, quan fou iniciada una nova etapa de la col·lecció de Monografies Mèdiques, a semblança de la que havia impulsat Aiguader i Miró de 1926 a 1937, Alsina i Bofill encapçalà la sèrie amb el treball *El metge davant l'hipertens*.

De 1974 a 1978 fou president de l'Institut d'Estudis Catalans —institució de la qual era membre numerari des de l'any 1963—; durant la seva presidència va ésser publicat el Reial Decret (16 de novembre de 1976) que reconeixia plenament la personalitat i la independència de l'Institut i un àmbit d'acció coincident amb totes les terres de llengua i cultura catalana. També de l'any 1974 al 1978 fou president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.

L'any 1976 presidí el Congrés de Perpinyà, memorable per la seva condició de punt de represa d'uns aplecs d'afirmació nacional, i per l'oportunitat de la seva segona ponència, «Funció social de la medicina».

Quan Manuel Corachan assumí la direcció del *Diccionari de medicina* (1930), tingué en Alsina i Bofill un dels més puntuals col·laboradors. El 1974, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques publicà el *Vocabulari mèdic* —que reedità el 1979— i Alsina i Bofill en fou un dels principals redactors. També participà amb unes grans eficàcia i autoritat en la redacció del *Diccionari enciclopèdic de medicina* (1990), seixanta anys després de l'inici de l'incomparable *Diccionari* de Corachan.

Quan l'estiu del 93 (27 d'agost), a Palafrugell, morí sobtadament, treballava en la revisió dels termes mèdics del *Diccionari de la Llengua Catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, que aparegué el 1995.

L'any 1981, Ràdio Espanya de Barcelona i la Cadena Catalana li lliuraren la «Clau de la Rambla», l'any 1982 l'Acadèmia de Ciències Mèdiques el nomenà soci de mèrit, i el Col·legi de Metges de Girona, col·legiat d'honor.

L'any 1987 l'Acadèmia de Ciències Mèdiques concedí per primera vegada el Premi Jordi Gol, instituït per a distingir aquell dels seus membres que, durant l'exercici, hagués sabut fer de la medicina i els grans problemes de la nostra societat una mateixa cosa. Fou atorgat a Alsina i Bofill, amb el nomenament adjunt de membre d'honor de l'Acadèmia.

L'any 1982 li fou lliurada la Creu de Sant Jordi, en la primera concessió que es feia d'aquesta màxima distinció de la Generalitat de Catalunya.

JOSEP LAPORTE I SALAS

Nascut a Reus (el Baix Camp) el 18 de març de 1922.

Estudis de llicenciatura (1945) i doctorat en Medicina (1953) a la Facultat de Medicina de Barcelona.

Especialitzat en Farmacologia, féu estades al Departament de Farmacologia d'Oxford i a l'Institut di Ricerche Farmacologiche Mario Negri de Mila-

no. Ha estat professor adjunt de Farmacologia (Barcelona, 1960–68) i catedràtic de la mateixa disciplina de Cadis (1968–1970) i de València (1970), i de Terapèutica i Farmacologia clínica de la Universitat Autònoma de Barcelona (1970–80). Té més de dues-centes publicacions sobre sistema adrenèrgic, farmacologia de la tiroide, efectes indesitjables dels medicaments i drogues.

Pertany a diverses societats científiques i és membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

Ha estat president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1970–74), rector de la Universitat Autònoma de Barcelona (1976–80), president de l'Onzè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Reus, 1980), conseller de Sanitat i d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (1988–92) i Comissionat per a Universitats i Recerca (1992–95).

Actualment és president de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya i president de la Fundació de Gestió de l'Hospital de Sant Pau.

EMILI BALAGUER I PERIGÜELL

Nasqué Xàtiva (la Costera), l'any 1942.

Després de cursar el batxillerat a l'Institut Josep de Ribera de Xàtiva, es llicencià en medicina a la Universitat de València (1968). Des de 1969 formà part, com a professor ajudant, del grup d'historiadors de la medicina de la Facultat de Medicina de València, sota la direcció del professor López Piñero. Amb posterioritat completa la seua formació als Instituts d'Història de la Medicina de Heildeberg i Zürich, respectivament dirigits per H. Schipperges i E. H. Ackerknecht. Premi extraordinari de doctorat (1971), catedràtic d'Història de la Medicina de la Universitat d'Alacant, degà de la Facultat de Medicina (1986) i president de la Societat Espanyola d'Història de la Medicina (1983). És autor d'una quinzena de llibres i més de vuitanta articles, ponències i comunicacions a congressos; fonamentalment de les relacions entre medicina i política, d'història de la fisiologia i de la medicina al País Valencià en els períodes modern i contemporani. Presidí el Dotzè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Benicàssim i Castelló de la Plana, 1984).

ORIOI CASASSAS I SIMÓ

Presidí el Tretzè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Andorra, 1988).

Nascut a Sabadell l'any 1923, es traslladà a Barcelona quan els seus pares foren nomenats mestres del Patronat Escolar (1931). Cursà el batxillerat a l'Institut-Escola de la Generalitat i estudià medicina a la Facultat de Barcelona. Quan acabà la carrera (1949) s'especialitzà en pediatria a l'Hospital d'Infecciosos, amb el mestre Josep Maria Sala i Ginabreda. Ha

dedicat una atenció preferent a problemes socials de la medicina i a qüestions relacionades amb la història de la medicina i amb la terminologia mèdica. Presidí la Societat Catalana de Pediatria (1974–1976), el Primer Congrés de Pediatres de Llengua Catalana (1978), la Societat Catalana de Biologia (1979–1981) i l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1978–1982). Publicà *La medicina catalana del segle xx* (1970) i és coautor de *Metges de nens. Cent anys de pediatria a Catalunya* (1993). Ha escrit *Josep Alsina i Bofill, l'exemple* (1996). Fou coredactor del *Vocabulari mèdic* (1974 i 1979) i director del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* (1990). És redactor de la col·lecció de reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera. Des de 1985 és membre de l'Institut d'Estudis Catalans. L'any 1992 rebé el Premi Jordi Gol i Gurina, i el 1993 li fou concedida la Creu de Sant Jordi. L'any 1972 obtingué el Premi Salvat-Papasseit de poesia.

FRANCESC BUJOSA I HOMAR

Va néixer el 1947 a Esporles (Mallorca). Va estudiar medicina a la Universitat de València on també llegí la seva tesi doctoral el 1975. Entrà, com a becari, a l'Institut d'Història de la Ciència i Documentació Científica de la mateixa Universitat, que dirigia el professor López Piñero. La carrera científica de Francesc Bujosa es va desenvolupar en el si de l'esmentat departament, on ocupà els càrrecs de professor ajudant i professor adjunt. Va completar la seva formació en diverses estades a l'estranger. El 1986 obtingué la càtedra d'Història de la Medicina de la Universitat de Saragossa. El 1992 obtingué un altra càtedra, aquesta d'Història de la Ciència, a la Universitat de les Illes Balears. Francesc Bujosa és autòr d'una dotzena de llibres i d'un centenar d'articles o capítols de llibre. Ha conreat amb especial interès el camp de la història de les neurociències i el de les relacions entre la filosofia, la sociologia i la història de la ciència. Ha impartit cursos i conferències arreu dels Països Catalans i ha estat guardonat amb diversos premis de recerca. Pertany a diverses associacions com l'Obra Cultural Balear, d'on és secretari, la Societat Arqueològica Lul·liana i l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. És també membre electe de la Reial Acadèmia de Medicina de Balears. Presidí el Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Ciutat de Mallorca, 1992).

RICARD GUERRERO I MORENO

És president del Quinzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Lleida, 1996).

Nascut a Madrid l'any 1943, es traslladà a Barcelona per cursar els estudis de Biologia (1962) a la Universitat de Barcelona (UB). Llicenciat en Ciències Biològiques (UB, 1965), doctor en Ciències (UB, 1970). El 1971 comença

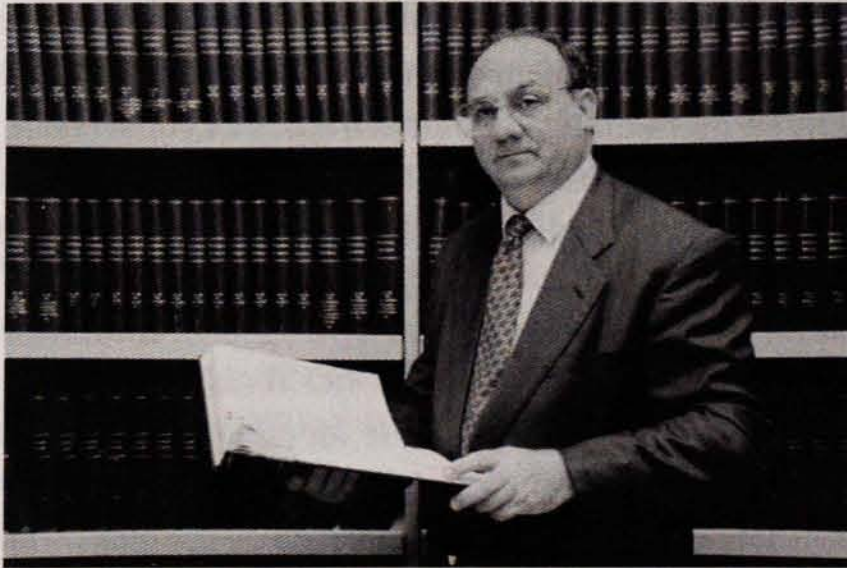

Figura 84.- Ricard Guerrero (1943), president el Quinzè Congrés

a impartir classes de microbiologia a la recentment creada Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), a Bellaterra, essent-ne el primer professor d'aquesta especialitat. Els anys 1972 i 1973 treballa a la University of California-Davis, EUA, on és Postdoctoral Fellow en el Departament de Bacteriologia. És nomenat professor agregat numerari de Microbiologia de la UAB el 1975. Catedràtic numerari de Microbiologia, l'any 1981. Fou director del Departament de Microbiologia de la UAB des de 1974 a 1986. De 1986 a 1988, fou el primer director del nou creat Departament de Genètica i Microbiologia de la mateixa universitat. Des de 1988 ensenya a la UB. Ha estat professor visitant de la University of California-Davis (1979), de la Boston University (1986) i de la University of Massachusetts-Amherst (1991).

És autor de cent seixanta-cinc articles científics, molts dels quals han estat publicats en diferents revistes internacionals. Ha col·laborat en la redacció de diverses obres de caràcter didàctic i de divulgació en català, castellà i anglès. Els seus treballs sobre els sistemes de bacteris fotosintètics de l'estany i estanyols de Banyoles i sobre els tapissos microbians de la península dels Alfacs, en el delta de l'Ebre, han contribuït d'una manera destacada a fer conèixer i estudiar aquests ecosistemes a la comunitat científica internacional.

De 1989 a 1994 fou president de la Societat Catalana de Biologia. Des de 1994 és membre de l'Institut d'Estudis Catalans.